

Полінюк Н.І.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ФІНАНСОВА САМОСТІЙНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

З коштів місцевих бюджетів реалізується значна частка загальнодержавних програм, пов'язаних з розвитком галузей національного господарства, здійснюється підтримка вітчизняних виробників, фінансуються заходи з підвищення життєвого рівня населення, створення нових робочих місць та інше. У сучасних умовах місцеві органи влади повинні забезпечувати комплексний розвиток території, пропорційність між реальним сектором економіки і сферою послуг на підвідомчій території. Це створить умови до подальшого розширення і зміцнення фінансової бази регіональних органів влади.

В сучасному демократичному суспільстві багаторівневі бюджетні системи виступають результатом пошуку балансу між самостійністю регіонів та необхідністю міжрегіонального фінансового вирівнювання. Зростання ролі місцевих органів влади в управлінні фінансовими ресурсами держави сприяє вирішенню проблем місцевих бюджетів України, а самостійність місцевих фінансів у реалізації соціального й економічного реформування є ключовим елементом розвитку країни. Зазначимо, що поряд із поняттям "фінансова незалежність" також можна зазначити й поняття "фінансова автономія" місцевих органів влади. Головною ознакою, так званої, фінансової автономії органів місцевого самоврядування є володіння та самостійне розпорядження фінансовими ресурсами, розмір яких відповідає функціям і завданням, що покладаються на ці органи. Такі фінансові ресурси необхідні місцевим властям для реалізації намічених цілей програм економічного та соціального розвитку території відповідно до обраних пріоритетів.

Варто зауважити, що під Фінансовою незалежністю необхідно розуміти місцеву незалежність від загальнодержавних органів влади щодо прийняття певних рішень із проблем місцевого самоврядування з забезпеченням їхнього вирішення за допомогою відповідних власних коштів.

Регіони з фінансовою автономією володіють правом розпоряджатись коштами регіону, що необхідні для виконання повноважень і функцій цих органів. Відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування фінансова незалежність органів місцевого самоврядування ґрунтується на таких важливих положеннях, як:

- достатні власні фінансові ресурси;
- право вільно розпоряджатися цими ресурсами у рамках власних повноважень;
- певна частина цих доходів має надходити за рахунок місцевих податків та зборів [1].

Через те, що фінансова незалежність не породжує фінансову спроможність, держава повинна сприяти розвитку фінансової, матеріальної, економічної основи регіону та гарантувати органам місцевого самоврядування захист бюджетних прав та підтримку відповідно до програм розвитку.

В Україні один із фінансово-правових аспектів відносин держави і місцевого самоврядування полягає в тому, що держава гарантує право та реальну здатність територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення. У фінансовому та цивільному праві зміст цього зводиться до виконання свого обов'язку згідно принципів і відповідати за порушення ним своїх зобов'язань. Тобто такі елементи мають реалізуватись у відносинах держави, а також місцевого самоврядування при розумінні їхньої автономності. В економічній науці виділяють такі показники фінансової незалежності:

- автономії місцевих органів влади від державної влади, що показує обсяг функцій, які забезпечуються органами місцевого самоврядування самостійно, без втручання органів державної влади;

- втручання державної влади у сферу діяльності місцевих органів влади, який характеризує обсяг завдань, що забезпечуються місцевими органами влади під керівництвом державної влади;
- рівня самостійності місцевих бюджетів з урахуванням переданих доходів;
- реальної фінансової автономії місцевих органів влади, показує можливість її досягнення;
- рівня податкової ініціативи місцевих органів влади, який з'ясовує частину доходів місцевого бюджету, що формується за рахунок місцевих податків та зборів, встановлених місцевими органами влади відповідно до діючого законодавства [2].

Недостатність фінансових ресурсів на локальному рівні приводить до того, що органи місцевого самоврядування намагаються покращити своє фінансове становище за рахунок невиконання чи несвоєчасного виконання зобов'язань перед державою. Часто місцеві органи самоврядування спрямовують зусилля місцевих фіскальних органів на справляння насамперед загальнодержавних податків, які повністю надходять до місцевих бюджетів, а не тих, які надходять до державного. Така ситуація веде до дискредитації місцевої влади і як наслідок державної влади загалом. Відомий український вчений Величко О. В. зазначає, що "фінансову незалежність місцевого самоврядування варто розглядати насамперед як економічний простір для діяльності в межах певної території на принципах економічної ефективності та економічної доцільності...".

Сьогодні ж в Україні вже відбулася низка позитивних зрушень щодо становлення самоврядування з правом та реальною можливістю територіальних органів управління самостійно вирішувати питання соціально-економічного розвитку на місцевому рівні.

Вирішення завдань зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування у середньостроковій перспективі передбачає подальше вдосконалення фінансового законодавства, що забезпечить цілісність, послідовність і стабільність фінансової політики у сфері місцевих фінансів.

Список використаних джерел

1. Європейська хартія про місцеве самоврядування від 15 жовт. 1985 р. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_036
2. Меделецька М.В. Фінансова самостійність й автономія органів місцевого самоврядування регіону//Меделецька М.В./ Економічні науки.–17 січня 2014.
3. Ніколаєва О.М., Маглаперідзе А.С. Місцеві фінанси: Навч. посібн. — К.: Центр учбової літератури. — 2013. — 354 с. 5. Ставнича М.М., Собецька Ю.С. Тенденції формування дохідної частини місцевих бюджетів в умовах подолання кризових явищ/ Молодіжний економічний дайджест. — 2014. № 1 (1) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>